

Divide at impera

Na počátku transformace napsal jakýsi Ladislav Možný z ODS toto:

*Zásadní odlišnost mezi člověkem a zvířetem spatřují (liberálové a potažmo zřejmě ODS a pravice vůbec) mimo jiné právě i v možnosti disponovat vlastním majetkem....což pro srozumitelnost rozvede: majetek je důležitější než život A jediné na co lze spoléhat je tedy dobročinnost a zachytná síť vytvářená právě na úrovni **přirozeně vzniklých institucí**, jako je rodina a církev (na co taky rodina, když v ní všichni najednou dostali padáka?).*

Na konci transformace napsal jakýsi pravicový publicista Karel Steigerwald toto:

"Potřebujeme vládu, která řekne: Nic vám nedáme, starejte se sami. To by zem rozhýbalo, ale takovou vládu právě proto nikdo nezvolí. Pro čeledníka je lepší, když v poledne přinesou kýbl s jídlem, než se lopotit."

Potažmo:

Pravicová transformace redukovala občana

- na čeledína, který může v poledne dostat toliko **kýbl s jídlem**, ovšem jen pokud se bude lopotit,
- správnější by však bylo, kdyby se celý den lopotil a kýbl s jídlem si toliko občas obstaral sám.

Česká pravice se za třináct let transformace daleko nedostala a představa rozumě fungující společnosti na počátku jednadvacátého století je poněkud tristní.

Není divu že potlesk pro transformaci pozvolna doznívá.

Přední politici Německa a Švédska se ostře postavili proti dotacím z EU do nových členských zemí. Důvod je jednoduchý a předsedové vlád zmíněných států ho bez obalu řekli . **Vynaložené prostředky západoevropských států určené pro rozvoj a snížení rozdílů ekonomické výkonnosti ve východní Evropě skončí v rukou zkorumpovaných mocensko-politických struktur.** A je to.

Přední evropští politici nejsou ale zřejmě také žádná lumena. Na rozdíl od českých západní politici alespoň tuší, kde se peníze států berou, ale konstatují s překvapením nakonec jen to, co všichni tady víme již 13 let.

Když někomu řekneme „jedna a jedna jsou dvě“, nechceme tím naznačit, že naše znalosti jsou na úrovni matematických znalostí profesora ekonomie, ale říkáme „Vole, mysl!“

Další úsloví, se kterým se v praktickém životě každý setkal a skoro každý i někdy použil, je rada Divide et impera – rozděl a panuj. Nechceme tím ovšem naznačit, že nastal čas k rozdělování feudálních lén. Říkame tím cosi jiného. A tady už to tak srozumitelné není.

I když bychom měli s exaktním důkazem tvrzení „jedna a jedna jsou dvě“ ve smyslu matematiky problém, protože platí jen v euklidovských prostorech, v praktickém životě je po tisíce let přijatelným návodem.

Co říká rada Rozděl a panuj pro praktický život v politice a používá se rovněž tisíce let?. Co rozdělít? Moc, která umožní vládnout? To by byla samozřejmě blbost a již tatík Svatopluk ukazoval pomocí proutků synáčkům, že je třeba ji sjednotit Slovo panuj samo o sobě již zahrnuje nutnost vytvoření podřízené struktury. Co tedy?

Divide et impera tisíce let říká: **chceš-li úspěšně vládnout, musíš od sebe oddělit majetková a mocenská uskupení**. A pro koho je určeno? No přece tomu, kdo vládne. V demokracii tedy všem!

Na nepochopení tohoto principu dojela všemocná impéria, některá v ohni a dýmu, některá tak, že se dnes historici dohadují, zda vůbec existovala.

Majetek a současně moc v rukou caesarů vedly k rozpadu Říše římské. Moc a majetek v rukou feudálů vedl k VFBR (Velké francouzské buržoazní revoluci) a k vynálezu gilotiny. Moc a majetek v rukou ruského samoděržaví vedl k VŘSR (Velké říjnové socialistické revoluci) a k vynálezu diktatury proletariátu.

Nepochopení může mít i druhou stranu mince. Buržoazie přestala na tento princip dbát a důsledkem byly (a možná i budou) světové války. Komunisté dali jasně najevo, že majetkové a mocenské vrstvy oddělí i za cenu, že to bude nehašeným vápnem a přijali jednoduché řešení – majetek ne! Nešlo ovšem o osobní majetek (ponožky, kartáčky na zuby a pod), jak se dnes snaží pravicově naladěni pitomci deklarovat, ale kapitál v osobním vlastnictví. Faktem však je, že po určité době již nebylo co rozdělovat. Impera ano, divide již nikoliv.

Divide et Impera dnes. To, že nadnárodní majetková uskupení získávají stále větší politickou moc, bez ohledu na to, že demokratické státy proti tomu bojují, je světový problém nazývaný globalizace. Co že to předpovídal v Kapitálu Marx?

USA - to je propojení majetkových a mocenských struktur na vrcholu společnosti a výsledkem je válka v Iráku a neutuchající problémy všude. Ale na druhé straně dodržování principu na střílení úrovni, dané svobodomyšlnou mentalitou a tedy i obrovská ekonomická výkonnost.

Čína – tam se komunisté trochu poučili, velkokapitál pod kontrolou echt soudruhů z ÚV a je tady nejvyšší dlouhodobá ekonomika růstu v uskupení, které čítá jednu a půl miliardy lidí a světová velmoc v blízké budoucnosti a možná i první. A nečekaný problém, těžko se shání ve světě ocel, všechnu spotřebuje Čína.

Rusko – dost už bolo liberalizmu, ťurmy co tu zanechal Josef a Leonid byly kde? A nečekaný ekonomický růst.

Evropa – ani ryba ani rak, korupce, klientelismus ano i ne - a země s dvacetiprocentní nezaměstnaností a růstem HDP plus minus nula.

Česko. Třináct let stagnující ekonomika, bilionový dluh, milion nezaměstnaných, HDP na úrovni posledního roku komunistické vlády. Průměrný čistý příjem tak 400 Euro. A korupce na úrovni Dagestánu a poslanec, který netuší, že státní peníze pocházejí z daní a senátor, který podniká, raději nevědět jak, hlavně, že nebyl členem KSČ. Tož to nazveme sociální stát a dáme od toho jako ruce pryč, protože sociální stát – ale, fuj! A ovšem, zařídit to tak : majetek těm co vládnou., v tichosti, s pomocí zákonů, to je jedno! A jen tak na okraj, desetiprocentní nezaměstnanost je poloviční ekonomický krach, dvacet procent naprostý a třicet procent už žádná země nevykazuje, protože tam není ani nikdo, kdo by to sledoval.

Sociální demokrat Špidla na titulní straně Práva 3.4.2004:

[Sociální stát musí dočasně ustoupit,](#)

ale totéž Právo na téže titulní straně nám vysvětlí

[i jak, i komu.](#)

Divide et Impera.
PVS

Sociální stát musí dočasně ustoupit

PREMIÉR VLADIMÍR ŠPIDLA:

Právo 3.4.2004

*** Pravicový publicista Karel Steigerwald nedávno napsal: "Potřebujeme vládu, která řekne: Nic vám nedáme, starejte se sami. To by zem rozhýbalo, ale takovou vládu právě proto nikdo nezvolí. Pro čeledník je lepší, když v poledne přinesou kýbl s jídlem, než se lopotit." Předpokládám, že s tímto tvrzením nebudete souhlasit. Jaké je ale vaše pojetí sociálního státu?**

To je citát, který v sobě obsahuje tak hluboké pohrdání lidmi a který prokazuje tak hluboké nepochopení lidské společnosti a lidské existence, že mě z toho až mrazí.

Koncepce sociálního státu, kterou zastávám, se dá vyjádřit poměrně jednoduše. Existují oblasti lidského života, kde si mají být lidé rovni a kde přístup k civilizačním hodnotám nemá být omezen společenskou nebo majetkovou pozicí. Je to právo člověka rozvíjet svůj lidský a kulturní potenciál, to znamená školství, které musí umožnit nediskriminační přístup až do nejvyšší úrovně vzdělání.

Je to taky oblast zdravotnictví, protože v bolesti a úzkosti jsou si lidé rovni a není možné přijmout myšlenku, že by se vytvářela medicína tříd. A je to oblast důchodová, kde člověk po celém svém životě, který byl naplněn prací, bude nějakým způsobem zajištěn.

Kromě toho existuje řada dalších služeb a činností, které se daleko nejlépe dají zastávat kolektivně, a proto například se staví dálnice z veřejných peněz, proto je stát povinen zajistit bezpečí jednomu každému občanu.

*** Vždy ale vyvstává otázka, kde na to vzít peníze.**

Přerozdělením prostředků, a proto ty prostředky musíte mít. Sociální stát se snaží udržet ve veřejné ruce pod demokratickou kontrolou takový díl HDP, který umožní přerozdělením vytvořit skutečnou rovnost příležitostí v těch existenciálních oblastech.

*** Vy však běžně používáte výrok, že sociální stát je ve strategické defenzívě. Proč musí ustupovat?**

Aby mohl jít kupředu. Po roce 1989 se rozložil jaltský systém a to byl další krok k celkové globalizaci, která postavila do přímé konkurence různé civilizační okruhy. Evropský sociální stát čelí přímé civilizační konkurenci jak amerického kontinentu, tak například východní Asie. Ukazuje se, že v některých oborech, nezmění-li se, začne podléhat, a proto je teď v jisté defenzívě. Musí se vnitřně reformovat, některé věci musí opustit, protože se ukazuje, že jsou neudržitelné a že ohrožují koncepci jako celek.

To, co se teď odehrává, se odehrávalo v dějinách vždy. Na přelomu 19. a 20. století byla převaha v efektivitě a konkurenceschopnosti západního kulturního okruhu do té míry obrovská, že jsme vnutili řadu svých systémů jiným civilizačním okruhům. Ale dnes musíme počítat s tím, že pracovníci v některých civilizačních okruzích jsou 30 až 40krát lacinější než v Evropě, protože jsou tam ubohé důchody, velmi malá bezpečnost práce, nebere se v úvahu ekologická odpovědnost.

*** Jak chcete obstát, a nevzdat se evropských sociálních vymožeností?**

Máme-li si uchovat civilizační standard, musíme se stát daleko efektivnější a modernější. Proto je nutné, aby se osobní iniciativa stala důležitější než doposud. Musíme začít debatovat, třeba o tom, zda není namístě, abychom opustili jisté, až přehnané, zalíbení v přímých daních...

*** Ale přímé daně jsou levicové, říkají mnozí členové ČSSD.**

To by mě zajímalo, co je na nich levicového.

*** Že postihují bohaté více než chudé.**

To je sice možná úvaha, ale chceme-li zachovat princip sociálního státu, je třeba účinně daně vybírat. U přímých daní je to v globálním světě stále komplikovanější a účinnost přímého zdanění postupně klesá. Lze ale vůbec dávat daňovým systémům takové přívlastky? Nepochybně levicový je trvale udržitelný rozvoj, který však vyžaduje založení na zdanění spotřeby, to jest nepřímé daně. Budeme-li zavádět ekologické daně - a já to považuji za správné, protože jinak zničíme planetu - tak to opět jsou daně svou podstatou nepřímé.

*** Obecně se ale v jednotlivých zemích porovnává výše přímých daní.**

V nadnárodním rámci je třeba docílit daleko větší koordinace jak v předpisech, tak v daňových systémech. Existuje nelítostná daňová konkurence a nelítostný přístup, kdy pracovní místa jsou vyvážena za hranice. Nemůžeme si dovolit být daňově nekonkurenceschopní. Ale spirála daňové konkurence se stále roztáčí a půjde-li to tak dál, rozvrátí fundament sociálního státu, který vyžaduje mít určitou část HDP pod demokratickou veřejnou kontrolou.

*** Právce ovšem tvrdí: čím nižší daně, tím víc rozkvetne společnost.**

Taková debata je falešná a nezodpovědná. Z pravé části spektra se hovoří, že stát vytahuje lidem peníze z kapes, a je představa, že stát peníze sebral a sežral. Ano, stát vskutku vytáhne peníze lidem z kapes, ale 47 procent z nich převede hlavně do důchodů, podpor v nezaměstnanosti, do podpor rodin s dětmi atd. Zbytek použije na výstavbu dálnic, na školství, policii, zdravotnictví a když tak postupně jdete krok za krokem, zjistíte, že za ty peníze se lidem dostává služeb, které by si nemohli obstarat jednotlivě.

Daňová konkurence by v určitém okamžiku znamenala, že by se tyto služby nedaly z veřejných peněz financovat. To je ideál konzervativců. ODS neříká věci přímo, ale sní o tom, že jednou daňová kvóta spadne na úroveň, kdy koncepce sociálního státu nebude udržitelná.

*** Jaká je ale pro vás nejzazší hranice?**

Dánsko a Švédsko mají složenou daňovou kvótu kolem 50 procent a Velká Británie kolem 30 procent HDP. To jsou svou podstatou různé podoby sociálního státu.

*** Řekl jste, že pro jeho udržení je třeba přehodnotit řadu věcí. Co ještě?**

Bude třeba uvolnit některé administrativní regulace. Daleko víc dbát na to, zda systém umožňuje efektivní podnikání, jak dlouho trvá založení a zrušení firmy. Hledat daleko pružnější rovnováhu mezi prací a kapitálem, protože jasně cítím, že nedokážeme-li něco takového, pak se pozice pracovníků velmi zhorší. Musíme najít nové formy sociální ochrany, které nebudou významně bránit ekonomické činnosti, a současně při zvýšené pružnosti uchovají odpovídající míru sociální jistoty.

*** Dva soc. dem. senátoři spojení s odbory - Milan Štěch a Richard Falbr - váš postoj považují za zamlžování levicových hodnot a radí, abyste dodržoval soc. dem. zásady, i když by - jak uvedl Štěch - po pádu této kompromisní koalice mohlo být i hůře.**

Tohle já nepovažuji za zásadovost. Základní zásada ve světě, který je složitý a nejistý, je hledat důstojné postavení pro lidi, přispět k tomu, aby svět byl pro ně zvládnutelný, aby se nestávali jeho pasivními oběťmi. Představa být zásadový na hromadě mrtvol mně neimponuje.

*** Existuje teorie, že lidi je třeba hodit do vody, a kdo se neutopí, ten se zocelí a vydrží i konkurenci s Amerikou a Asií. Vy taky chcete dostat z lidí co nejvíc. V čem je rozdíl mezi těmito dvěma přístupy?**

Je to absolutně odlišné. Já říkám, že je třeba, aby v demokratickém systému byly základní hodnoty formulovány v demokratickém procesu a aby je prosazovaly demokratické instituce. Ale to, co jste říkal, například ve školství znamená přístup - kašlem na to, školy se budou platit, a kdo nezaplatí... no co se dá dělat. Totéž ve zdravotnictví - na operaci srdce, která stojí 700 tisíc korun, prostě někdo mít nebude. To nepřijímám.

*** Kde ale chcete vzít peníze na udržení systému v zaběhnuté podobě?**

Proto jasně říkám, že je třeba reformovat schopnost ekonomické aktivity a posílit ekonomický růst. Je třeba opustit myšlenku deficitního financování jako hlavního nástroje. V globálních souvislostech se ukazuje jako velmi neúčinné. Musíme také udělat důchodovou reformu.

*** Jenže u té každá z parlamentních stran má vlastní koncepci a společná jednání jsou teprve na začátku.**

Myslím si, že se podaří v tomto volebním období vybojovat boj o důchodovou reformu. A buď ji zrealizujeme teď, anebo později, ale bude jasno. Současný systém nemůže zůstat nehybný, protože populace jako celek stárne.

*** Na čem se ale dokážete dohodnout?**

Na hlavních cílech, na tom, kolik by z veřejného systému měl být náhradový poměr pro člověka, který jde do důchodu, a kolik by měl být náhradový poměr v celém důchodovém systému. Od náhradového poměru, který udržuje důchodce v určitém vztahu k jeho předdůchodovým příjmům, se odvinou další úvahy kolem věku odchodu do důchodu, výše odvodů apod.

*** Dnešní systém znevýhodňuje dobře placené lidi. Pokles jejich životní úrovně, jsou-li odkázáni na důchod, je obrovský. Chcete to také změnit?**

Nyní je to tak, že čím máte vyšší plat, tím je náhradový poměr nižší. Takže se mýlí lidé, kteří si myslí, že budou užívat průměrný náhradový poměr 42 procent. U těch, kteří mají podprůměrné mzdy - třeba třetinu průměru - se náhradový poměr pohybuje kolem 100 procent předdůchodových příjmů. A u těch, kteří měli trojnásobek průměru, je náhradový poměr kolem 30 procent.

*** To je socialistický přístup?**

Já si myslím, že ne, že to prostě není spravedlivé a že důsledek je, že ti lidé systémem často šidí, protože z něj nedostávají odpovídající zajištění.

*** A znovu: řada členů ČSSD tvrdí, že tento systém je dobrý, protože zvýhodňuje nízkopříjmové lidi, což je podle nich většina vašich voličů.**

Není pravda, že většina soc. dem. voličů patří k nízkopříjmovým skupinám. Podle výzkumů veřejného mínění našťastí naši voliči jsou průřez celé populace a tak málo se liší od průměrného vzorku populace, že mě to opravdu velmi potěšilo. ČSSD tedy vyjadřuje názor hlavního proudu.

*** Komu šijete nový systém na míru?**

Žádný systém nemůže být zcela spravedlivý. Ale nesmí existovat zjevná nespravedlnost. Lidé mívají pocit, že něco je nespravedlivé, a když začnou přemýšlet do hloubky, tak si řeknou - a jak by se to mělo udělat jinak? Míra nespravedlnosti současného důchodového systému je ovšem odmítána reálným chováním lidí. Je schopen ještě řadu let plnit svou funkci, ale přesto jeho efektivita bude klesat a průměrný náhradový poměr půjde dolů.

*** Chcete tedy zvýšit zásluhovost v důchodech?**

Ano, ale má to samozřejmě své meze. Jenže dnešní míra zásluhovosti je tak malá, že systém degeneruje. Cíl je, aby lidé, kteří vedou aktivní život a mají průměrné a nadprůměrné příjmy, měli vyšší důchod.

*** Do systému tak ovšem musí přijít více peněz.**

Ne tak přímočaře. Když se zvýší míra zásluhovosti, povede to lidi k tomu, aby odcházeli do důchodu později. A rovněž náhradový poměr na druhém konci, kolem 100 procent, nemůže být tak vysoký. Je správné, aby existoval debatou vyjasněný a pro všechny spravedlivý náhradový poměr. Spravedlnost spočívá v tom, že vám důchodový systém umožní mít ve skromnější podobě zhruba takový životní styl jako před důchodem. O něco sice skromnější, ale přesto.

*** Nemáte obavu, že byste tak lidi s nejnižšími příjmy vehnal do náruče komunistů nebo jiných, kteří řeknou, že se jich zastanou?**

Stanoveným minimálním důchodem a jinými technickými parametry se dá zajistit, aby situace byla sociálně udržitelná. To je otázka budoucí diskuse. Ale systém, který je teď, vede k tomu, že postupně chudnou všichni.

*** Tím, že říkáte, že většina vašich voličů není nízkopříjmová, se posouváte k Lubomíru Zaorálkovi a jeho tvrzení, že soc. dem. není jen pro chudé. Tyto myšlenky se nesetkávají s dobrou odezvou v mnoha kruzích vaší strany. Jak tomu budete čelit?**

Toto není otázka, jestli je soc. dem. strana pro chudé nebo pro bohaté. Základní odpovědnost soc. dem. spočívá v tom, že má vytvořit pro lidi sociálně přijatelné prostředí. Jestliže se ukazuje, že náš důchodový systém toho není v delší perspektivě schopen, je třeba jej změnit. V Německu zaváhali a teď musí postupovat velmi tvrdě: věk odchodu do důchodu zvýšili na 67 let, valorizace důchodů je zmrazena do roku 2007. To je opravdu tvrdé.

Musíme najít pozici, v níž člověk z veřejných prostředků bude mít důchod, odvozený od jeho ekonomické činnosti, jistý a bezpečný. To je sociálnědemokratické, a ne zastávat ideologické kliše, které dříve či později povede k tomu, že systém nebude fungovat. To je levicové, myslet na lidi, a ne na umělé konstrukce, které jsou překonány.

*** Jenže u lidí boříte zakořeněnou jistotu, že se postupem času - za předpokladu, že člověk má práci - bude žít lépe, ne hůře. Vy ale říkáte, že je třeba být aktivnější, ale ani to nezaručí, že přijde pokrok.**

Ale to není pravda. To zajistí pokrok. To zajistí kvalitu života. To zajistí větší mzdové příjmy. To zajistí lepší životní prostředí, solidní infrastrukturu.

*** Jak ale budete lidi motivovat, aby nebyli na podporách?**

Je těžké odhadnout, kolik je těch, co dávky zneužívají. Odhaduji, že jich nebude více než třetina. Ale k vaší otázce: jasným tlakem na černé zaměstnávání, pak prémie za aktivitu, to znamená mimo jiné daňovými úlevami pro rodiny s dětmi, jejichž členové jsou oficiálně zaměstnání. Jinak hlavní cesta motivace jsou slušné pracovní poměry a dobré mzdy.

*** Se zvyšováním minimální mzdy však jednou narazíte na strop podnikatelské aktivity.**

Samozřejmě. Tento strop je zhruba kolem 50 procent průměrné mzdy. Zvyšování minimální mzdy je součástí vládního prohlášení. Tohoto rámce se budeme držet. Padesát procent v tomto volebním období nepovažuji za pravděpodobné.

*** Dopodrobna jsem se systémem sociálních podpor a sociální péče nezabýval, ale podle kolegů,**

kteří se tomu věnují, je v tom chaos, který umožňuje řadě občanů dávky zneužívat.

Ten systém se ukazuje jako neefektivní, neobsahuje stimuly, které by lidi vedly k větší aktivitě, a skutečně umožňuje pobírat dávky a současně být načerno zaměstnán. Ale chaos v tom není. Jakmile volíte adresný systém, musíte posuzovat individuální případy, kterých je velmi mnoho a vždy je tam nějaká míra nepřesnosti. Systém je třeba zjednodušit a posílit terénní práci.

*** Jak vysvětlujete změny tváři v tvář lidem, kterých se budou týkat?**

Nezbývá nic jiného než klasická politická debata, znovu a znovu chodit mezi lidmi. Česká republika zřetelně stárne, na to musí být nějaká reakce. Tou je významná podpora rodin s dětmi, kterou zavádíme. Naši političtí protivníci nenabízejí nic konkrétního.

Dalším problémem ČR je vytvoření celkového regulačního rámce ekonomiky. Naše odpověď je, že v situaci nadnárodní ekonomické činnosti je možné regulační rámec vytvořit pouze v nadnárodním kontextu, a proto se snažíme o efektivní včlenění do EU. Naši protivníci nenavrhují nic, většinou odmítají integraci. U ODS je mi to pochopitelné, protože vede národně osvobozenecký boj kapitálu, to znamená snaží se ho zbavit jakýchkoli regulačních rámců. Není mi úplně jasné, proč protievropskou pozici zaujímají komunisté.

Dalším problémem je ekonomický růst. Naše odpověď je: prostřednictvím modernizace posílit růst založený na vysoké přidané hodnotě, k tomu využít i Evropu. Odpověď našich politických protivníků žádná není. Problémem je inovace. Naše odpověď je posílení vědy a vývoje, úsilí o vytvoření jednotného evropského výzkumného prostoru a pochopitelně vzdělání koncipované jako celoživotní.

*** Váš předchůdce Miloš Zeman za dobu menšinové vlády žádné sociální programové body, s výjimkou exekutivně zajištěného růstu minimální mzdy a valorizace důchodů, nesplnil. Přesto je mnohými vzpomínán jako lidový politik, za něhož bylo líp. Vás naopak vnímají jako strůjce v lepším případě nepochopitelných, v horším nesociálních reform. Zamyslel jste se někdy nad těmito souvislostmi?**

Jistěže jsem o tom přemýšlel. Situace menšinové vlády opravdu nebyla příliš snadná, a proto musíme zdolávat dost těžké dědictví. Deficitní financování je, jak už jsem řekl, slepá ulička. ČR má ze všech zemí přistupujících do EU a ze všech středoevropských zemí bývalého sovětského bloku nejmenší ekonomický růst. Moje odpověď zní, že je to proto, že kupónová privatizace vytvořila neuvěřitelný organizační chaos a způsobila dekapitalizaci české ekonomiky. Dluhy platíme ještě dnes.

*** Můžete se vrátit k menšinové vládě?**

Zanechala dědictví, které nebylo její vinou, ale mnoho věcí se prostě nedalo prosadit. Pokus o první kroky důchodové reformy byl zmařen. Nepodařilo se nám prakticky nic v boji proti šedé ekonomice. A za jakýsi minulý rozpočet ČSSD souhlasila s největším snížením přímých daní v těch nejvyšších pásmech.

*** Jste přece proti zvyšování přímých daní.**

Kdyby ty daně byly, tak bych je nesnižoval. Ale protože jsou tak snižované, už nepovažuji za správné je zvyšovat, protože by to opravdu podrylo ekonomickou efektivitu. V menšinové vládě porážka byla automatická a vítězství bylo prémie, kdežto v této politické konstelaci porážka je porážka a vítězství se považuje za povinnost.

*** Zeman dokázal nasměrovat negativní emoce jinam: na členy ODS, než uzavřel opoziční smlouvu, na tuneláře, na maskoty a vyžírky v řadách ČSSD, unionisty, novináře, sudetské Němce... Proč nepoužíváte metodu vytváření nepřítelů, která se ukázala v Zemanově podání jako efektivní?**

Miloš Zeman byl talentovaný řečník a v každém případě obratný politik. Ale je jiný. Člověk by měl uvažovat o nějaké pružnější taktice, ale pro mě je velmi obtížné se odtahovat od odpovědnosti - to za prvé. A za druhé je pro mě skutečně nepředstavitelné, abych někomu nasazoval psí hlavu, když ji nemá.

*** Zeman přijde 25. dubna v Mostě mezi občany a má hovořit o současné situaci. Vzhledem k jeho známým názorům jak na vaši politiku, tak na evropskou kandidátku ČSSD to asi bude krok jiným směrem, než kterým hodláte jít vy.**

Střetnutí koncepcí mně vyhovuje. Pokud se povede debata, budu jenom rád.

*** Už teď přírůstek obyvatelstva v Česku zajišťují cizinci. Po vstupu do EU zde určitě budou dvě doplňující se tendence - imigrace a na druhé straně odliv mozků. Jste připraven na takovou změnu prostředí?**

Jestliže ČR je schopna uživit 10 miliónů lidí, tak tady prostě 10 miliónů lidí bude. Ti, kteří se zde nenarodí, budou nahrazeni těmi, kteří přišli odjinud. V ČR je těchto lidí nyní asi 2-3 procenta, ve Švýcarsku skoro 20 procent. Je to jeden z našich velkých politických úkolů, jak kultivovaně zvládnout problém budoucí migrace. Proto se také rozbíhá zkušební projekt aktivní migrační politiky, se kterým jsem začínal ještě na ministerstvu práce a sociálních věcí.

Tato etnicky velmi homogenní společnost se postupně stane společností etnicky mnohem méně homogenní. Ve většině zemí, které nejsou za různými železnými oponami, je zhruba 10 % lidí, kteří se tam nenarodili, a přesto v nich žijí jako jejich trvalá a prospěšná součást.

*** Ale i v zemích, které nikdy za železnými oponami nebyly, s růstem imigrace rostou xenofobní nálady. Co říkáte této vizi: lidé, kteří se ve světě neztratí, z Česka odejdou; ti, kteří zde zůstanou, protože na odchod se necítí, budou vnímat příliv cizinců jako hrozbu a to povede k růstu nacionalistických nálad?**

Tento problém existuje. I když tak, jak ho popisujete, to je až příliš jednoduché. Švýcaři mají 20 procent lidí, kteří se tam nenarodili, a když hlasovali v referendu, jestli mají omezit migraci, odpověď byla ne.

*** To je bohatší země než Česko.**

Ale je důležité si uvědomit, že její bohatství je mimo jiné čerpáno z migrace. A na druhé straně jsou společnosti, které migraci nezvládly. Jestliže naše společnost bude stárnout a lidí bude ubývat, projde vnitřním sociálním a ekonomickým úpadkem. Jednou z velkých odpovědností evropských politických elit je vytvořit systém pro zvládnutí migrace tak, aby byla ku prospěchu. Vždyť se podívejte, kolik nadaných lidí z Ruska a z ostatních bývalých zemí SSSR u nás úspěšně působí v různých vědeckých institucích. Z úniku mozků moc velkou hlavu nemám. Ale nepodceňuji to.

*** Proč?**

Nyní se to reálně příliš neprojevuje. Trendy ovšem nejsou jasné, je nutné je sledovat. Navíc když dokážeme být integrovaná součást společného evropského prostoru, lidé přijdou k nám také.

*** Například lékaři říkají, že když jejich platy a postavení zůstane stejné, po vstupu do EU odejdou dejme tomu do Británie.**

Británie a Německo jsou už nyní otevřeny. U vysoce kvalifikovaných míst prakticky žádné omezení volného pohybu pracovních sil není. A žádná z kvót není vyčerpána. Samozřejmě že budou doktoři nebo jiní vysoce kvalifikovaní odborníci, kteří budou z obecných lidských a sociálních důvodů pracovat někde jinde. Ale značná část těch lidí se vrací zpátky obohacená o nové zkušenosti. Další se třeba nevrátí, ale udrží si velmi živý kontakt ke své almě mater, a to se projeví dobře.

*** To se týká lidí s vysokou mírou vzdělanosti. Představte si ale, že vám na mítinku občané řeknou, že na stavbách jsou Ukrajinci, v hypermarketech Slováci a Rusové, na tržištích Vietnamci, hospody drží Číňané - a co zbývá na Čechy. Jak odpovíte?**

Základní problém nespočívá v tom, jestli tady jsou Ukrajinci nebo kdokoliv jiný, ale v tom, jestli jsme schopni - a to prozatím ne zcela, proto jsou nutné změny - docílit, aby byli zaměstnáni za stejných podmínek jako naši pracovníci, aby někteří z nich nebyli nekalou konkurencí.

*** Proč dnes nekalou konkurencí jsou?**

Berou nižší mzdy, nedodrží se pracovní doba, řada z nich je zaměstnána načerno. Proto například část celníků, kteří jsou uvolňováni, použijeme k tomu, aby tvrdě zasáhli černé zaměstnávání.

*** Existuje ale klauzule, která ukládá úřadům práce, aby na své kontroly upozorňovaly předem.**

Ano, tato absurdita skutečně existuje, proto to nový zákon o zaměstnanosti musí změnit. Nejpodstatnější je udržet migraci pod kontrolou, pak je ku prospěchu společnosti. Nezvládnete-li ji, vyvolává to xenofobii a rasismus. I když je pravda, že existují i opačné tendence. Zaznamenal jsem s jistým uspokojením, že často například v Německu, když došlo k rasově motivovanému útoku třeba na nějakou tureckou rodinu, okamžitě protestovalo na sto tisíc lidí.

*** Umíte si představit podobnou demonstraci u nás?**

Myslím si, že by k ní nedošlo. Že náš pohled na věc je prozatím daleko pasívnější.

Alexandr Mitrofanov

Zpackaný spor o krev může stát 10 miliard

Chyby polistopadových vlád v kauze Diag Human hrozí přijít daňové poplatníky draho

Rok poté, co český stát zaplatil americké CME desetimiliardové odškodné v kauze televize Nova, hrozí mu blamáž stejných rozměrů.

Spor se společností Diag Human, zpackaný sérií chybných kroků polistopadových vlád, stál už státní pokladnu téměř 327 miliónů korun a konečná suma se může došplhat až na neuvěřitelných deset miliard korun.

Tak může být znalci oceněna škoda, kterou způsobil podle arbitráže stát firmě Diag Human. Majitel firmy, česko-švýcarský podnikatel Josef Šťáva, je přesvědčen, že šanci na úspěch má velkou. Už v roce 1997 vyhrál první arbitráž s českým státem, o rok později druhou a loni v lednu mu ministrstvo financí poukázalo 326,6 miliónu korun jako zálohu na konečné odškodnění.

Firma Diag Human se ho domohla, protože i když v roce 1990 vyhrála výběrové řízení na obchodování s krevní plazmou v českém zdravotnickém systému, tehdejší ministr zdravotnictví Martin Bojar jeho výsledek bez řádného důvodu neuznal, a aniž by bylo toto výběrové řízení zrušeno, vyhlásil o rok později nové, v němž vyhrály dvě jiné firmy.

Tím došlo podle pozdějšího výroku arbitráže k porušení zákona a poškození firmy Diag Human. Navíc do druhého výběrového řízení zasáhl znovu neoprávněně ministr Bojar. To je v kostce i důvod, proč arbitři v roce 1997 přiřkli Šťávově firmě nárok na odškodnění za ušlý zisk.

A nárok to není malý. Roční objem obchodu s krevní plazmou v České republice představuje částku zhruba 1,3 miliardy korun. Kolik z toho činí zisk, nelze přesně říci, ale Josef Šťáva tvrdí, že na jednom litru krevní plazmy se dá ve světě vydělat až několik tisíc korun. Diag Human proto loni vyčíslil svůj nárok vůči státu na 3,6 miliardy korun. K podobné a dokonce i vyšší sumě dospěli v roce 2000 opakovaně také experti oslovení ministerstvem zdravotnictví.

Tím se mělo pokrýt odškodné za léta 1992 až 2000, tedy období mezi definitivním nezákonným zmařením výsledku výběrového řízení z roku 1990 a ukončením činnosti dánské firmy NovoNordisk, jež byla klíčovým obchodním partnerem Diagu a se Šťávovou firmou přerušila v roce 1992 veškeré styky kvůli pomlouvačnému dopisu ministra Bojara. Ten se za něj později Diag Humanu soukromým dopisem omluvil.

Když tuto obrovskou sumu dostali na stůl ministr financí Bohuslav Sobotka a po něm premiér Vladimír Špidla, museli být v šoku. Napovídá tomu fakt, že Šťávův nárok byl razantně odmítnut. To byl však jen politický, nikoliv právní krok a spor pokračoval dál.

Český stát sice opakovaně a naposledy loni na podzim prostřednictvím ministryně zdravotnictví Součkové napadl rozhodnutí arbitráže, ale soudy zatím vždy potvrdily správnost arbitrážního výroku ve Šťávův prospěch. Mezitím došlo k dalšímu nepříznivému vývoji pro český stát.

Ztracený a znovu nalezený dokument

Podle dosud utajovaných informací, které se podařilo Právu získat, si v roce 2000 nechaly obě dvě strany vypracovat posudek na výši škodné částky. Odhad expertů ministerstva zdravotnictví tehdy dosáhl podle sdělení Šťávy Právu 3,8 miliardy korun včetně úroků běžících od závěru revizní arbitráže z roku 1998. Ušlý zisk v tomto odvětví se dá obvykle velmi snadno spočítat, protože existují přesné statistiky ministerstva zdravotnictví o vývozu krevní plazmy ke zpracování a ceny většiny obchodovatelných položek jsou fixní podle tabulek zdravotních pojišťoven.

Počínaje rokem 2000 nárok Diagu na kompenzaci za zmařené obchody s krevní plazmou zanikl, protože jeho hlavní obchodní partner NovoNordisk, který s ním v roce 1992 kvůli Bojarovým pomlouvačným dopisům ukončil spolupráci, zastavil svoji podnikatelskou činnost. Ale cílová částka se nadále navyšuje díky úrokům z prodlení ve výši zhruba jednoho miliónu denně.

Přestože konečnou částku odškodnění určí na základě doporučení znalců - musí se na nich ještě dohodnout Šťáva a ministrstvo zdravotnictví - rozhodčí senát, doslova smrtící finanční a politická bomba, která hrozí vybuchnout, však pro stát ukrývá náhodně znovunalezený zápis prvního výběrového řízení v roce 1990.

Kde se vzalo 10 miliard

V něm se totiž poměrně jasně dokládá, že firma Conneco (pozdější Diag Human) byla z 21 uchazečů jedinou způsobilou k obchodování s krevní plazmou a za podmínek standardních na tomto specifickém a lukrativním trhu měla nárok na jeho stoprocentní díl, a nikoli pouze na 40procentní, z čehož vycházely původní odhady výše odškodnění. To znamená, že pokud se znalci, kteří budou zřejmě již brzy určovat výši ušlého zisku Diag Human, k této interpretaci přikloní, suma původně odhadnutého odškodného se více než zdvojnásobí a může i s úroky přesáhnout 10 miliard korun.

Proč stát mlčí

Kauza Diag Human putovala od Bojara přes řadu ministrů zdravotnictví až k Bohumilu Fišerovi, který si nechal v roce 2000 nejdříve vypracovat odhad částky, již by měl stát Diagu zaplatit, a potom s firmou uzavřel za stát smlouvu o společném postupu ve sporu o náhradu škody.

Tato smlouva obsahovala pověstný článek č. 4, který hovoří o vzájemném závazku mlčenlivosti. Tento článek, byť Diag Human opakovaně ministryni Součkové nabídl společné informování veřejnosti i zrušení tohoto závazku, je důvodem, proč není veřejnost informovaná o hrozbách pro státní rozpočet.

Součková odmítá s odkazem na závazek mlčenlivosti zveřejnit dokumentaci jejího ministerstva ke kauze. Podle předsedkyně vyšetřovací sněmovní komise Hany Šedivé (ČSSD), která zkoumá příčiny i možné následky sporu státu s Diag Human a jejíž mandát byl tento týden prodloužen do konce června, komplikuje tato skutečnost probíhající šetření. Ta jsou i proto bez výsledků stejně jako vyšetřování policie, zda v kauze nedošlo k porušení zákona například korupce státních úředníků.

Součková věří, že stát vyhraje

To, že se stát brání do poslední chvíle vydat prohrané peníze, mu nelze zazlívat. Při rychle rostoucích úrocích z prodlení je však záležející neochota politiků začít o celé kauze otevřeně mluvit a zveřejnit kompletní pozadí sporu. Součková přitom ještě loni v květnu v Břeclavi řekla novinářům: "Počkám, až firma poskytne informace první, pak je doplním." A navázala tak na měsíc staré vyjádření ministerského předsedy Vladimíra Špidly z Prostějova, že on souhlasí se zproštěním mlčenlivosti v kauze Diag Human, pokud s tím bude souhlasit druhá strana.

"Já osobně dělám vše proto, abych mohla zveřejnit veškeré informace, které mám k dispozici," řekla Právu ministryně Součková, která nedávno zažalovala i antimonopolní úřad. Ten podle ní způsobil státu újmu tím, že nikdy nezasáhl do sporu, když přitom mohl podle ní prokázat, že Bojarova slova v dopise kompromitujícím Diag Human nezpůsobila firmě újmu.

Součková je navíc stále podle svých slov pro Právo na 99 procent přesvědčena o tom, že stát spor zvrátí ve svůj prospěch, nic už Šťávovi platit nebude a naopak Diag bude muset vyplacené stamilióny vrátit.

Kalvoda: stát to chce nechat na příští vlády

"Stát se možná loni snažil vše zvrátit, dnes má jen snahu nechat to na ty příští," soudí Šťávův advokát, bývalý ministr za ODA Jan Kalvoda, s tím, že firma Diag Human je odhodlána zaplatit stotisícovou pokutu za to, že bude informovat veřejnost o pozadí sporu bez ohledu na smlouvu se státem.

Od loňského července by měl stát v rozhodčím řízení s Diag Human už zastupovat nově zřízený Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, ale podle Kalvody tomu tak není. Stát je tedy podle něj v této kauze zastupován ministerstvem zdravotnictví v rozporu se zákonem.

Kdo nese odpovědnost?

Celá kauza, na níž se podepsali téměř všichni polistopadoví ministři zdravotnictví, se táhne už od počátku 90. let. Její konec je ale zatím v nedohlednu. Po vyplacení 327milionové zálohy, kterou loni

v lednu stát Diagu předal v naprosté tichosti, se vláda snaží oddálit zřejmě nevyhnutelně truchlivý konec kauzy. Kdo tedy za miliardy, které občané patrně ze svých kapes firmě Diag Human zaplatí, ponese odpovědnost?

Martin Bojar ji necítí s tím, že v kauze Diag Human jednal v zájmu vyšších etických hodnot, Jan Stráský, za něhož se ze soudní pře stala věc arbitráže, si souvislosti kauzy už téměř nepamatuje a Marie Součková musí podle svých slov mlčet.

Spoluodpovědný se necítí ani Šťávův právník Jan Kalvoda, který byl v letech 1992 až 1996 místopředsedou vlády.

Podnikatel Josef Šťáva je velmi bohatý. Za život si obchodem vydělal stovky miliónů, ne-li miliardy korun. Veřejnost rozčiluje, že se nehodlá spokojit s 327 milióny, které mu stát již zálohově zaplatil, a chce stále víc. Tvrdý čtyřiapadesátiletý obchodník je však přesvědčen o právní i morální způsobilosti svého nároku a hodlá miliardové odškodné za ušlý zisk vymáhat, ať už bude pro českou veřejnost jakkoli nepochopitelné. Je to pro něj věc principu.

Šťávův advokát Jan Kalvoda popírá, že se jako místopředseda vlády v letech 1992 až 1996 v kauze jakkoliv angažoval.

Bývalý obchodník s krevní plazmou Josef Šťáva říká: "Stát mě poškodil a podle rozhodnutí arbitráže se musí se mnou vyrovnat."

Kvůli hanlivému dopisu exministra zdravotnictví Martina Bojara Šťávova firma Diag Human na tuzemském trhu s krví skončila.

Jakub Svoboda

Proč se pan ex-místopředseda vlády angažuje dnes? P.V.S.

Lobby, lobby, lobby

Polistopadová česká podnikatelská džungle zplodila nejednu kauzu, na niž daňoví poplatníci těžce doplatili. Boj o lukrativní trh s krevní plazmou z počátku 90. let je jednou z nich.

Josef Šťáva, emigrant z roku 1969 a dlouholetý vrcholový manažér obřího amerického koncernu Johnson & Johnson, vstoupil na český trh s plazmou a krevními produkty v roce 1990 s firmou Conneco, jež byla dceřinou společností jeho úspěšné švýcarské firmy Diag Human.

V témže roce Conneco, jako jediný kandidát s vyhovujícími parametry, vyhrálo výběrové řízení na zpracování krevní plazmy z českých nemocnic a transfúzních stanic. Plazmu nechávalo zpracovávat v Dánsku, zpět do Čech dodávalo krevní deriváty ve stejné hodnotě jako odebraný materiál a zbytek prodávalo na volném trhu.

Bez toho, aniž byla tato soutěž oficiálně zrušena, vypsalo ministerstvo zdravotnictví o rok později výběrové řízení druhé. Také druhého řízení se firma Conneco zúčastnila, jako zprostředkovatel pro svého klíčového obchodního partnera, dánskou společnost NovoNordisk, jež českou krevní plazmu pro Diag zpracovávala. Zvítězily však konkurenční firmy Immuno a Grifols.

Bojarovo ministerstvo potom obě vybrané firmy prosazovalo u okresních nemocnic a transfúzních stanic, které už však krevní deriváty odebíraly od společnosti Conneco a neměly důvod měnit dodavatele.

Poté, co nemocnice nereagovaly ani na přímé nařízení ministerstva, aby uzavíraly kontrakty se dvěma doporučenými společnostmi, napsal ministr Bojar firmě NovoNordisk v roce 1992 krátký dopis, v němž zdůvodnil neúspěch dánské firmy ve výběrovém řízení tím, že jejím zprostředkovatelem byla právě firma Conneco.

Tu bez jakéhokoliv zdůvodnění označil za neseriózní, čímž dal Šťávovi do ruky klíčový argument pro pozdější vznesení nároku na odškodnění. NovoNordisk totiž poté odstoupil ze spolupráce s Diag Human a celý obchod padl.

"V branži jsem byl díky akcím českého státu vyřízený. Loni v létě jsem to po desetiletém boji na trhu s krevní plazmou definitivně vzdal," řekl Právu Josef Šťáva. Stále není jasné, proč se Bojar, již jako exministr, firmě Diag Human v roce 1993 dopisem omluvil.

Osudová arbitráž

Josef Šťáva tvrdí, že se do roku 1995 snažil se státem domluvit mimosoudně. Pak český stát zažaloval. Ještě předtím, než byly zaplacený soudní poplatky, se nový ministr Stráský rozhodl na popud svého náměstka Suchopára navrhnout Diagu namísto soudní pře rozhodčí řízení čili arbitráž.

Někteří právníci se domnívají, že u soudu by stát uspěl. Pozdější ministr zdravotnictví Ivan David potom tvrdil, že Stráský neměl oprávnění k uzavření rozhodčí smlouvy, protože k tomu neměl povolení ministerstva financí. Samotný Stráský před časem v České televizi prohlásil, že si už téměř nepamatuje na okolnosti, které přivedly spor k prvnímu rozhodčímu senátu.

Rozhodčí senát rozhodl v roce 1997, a potom s definitivní platností v roce 1998, že se stát proti firmě Diag Human skutečně provinil - tím, že jí ministerstvo zdravotnictví v čele s Martinem Bojarem nekalosoutěžně znemožnilo obchodovat s krevní plazmou v České republice a má tedy nárok žádat kompenzaci za ušlý zisk.

Stát proměškal možnost se odvolat

Rozhodčí řízení, neboli arbitráž, je většinou jednostupňové, strany ve sporu si mohou ale ujednat i dvoustupňové řízení. To se stalo i ve sporu stát versus Diag Human. Podle advokáta Jana Kalvody mluví tato skutečnost proti teorii spiknutí, o které někteří politici v minulosti spekulovali.

V arbitráži zpravidla rozhodují tři rozhodci, přičemž každá strana si volí jednoho a na třetím se musí shodnout, nebo ho určí jimi už vybraní rozhodci. Podle některých právníků se arbitráž liší od občanského soudního řízení hned několika skutečnostmi - je zde větší rychlost rozhodování, většinou i vyšší odbornost rozhodců ve věci sporu proti soudcům a uzavřenější prostředí před veřejností.

Možnost odvolání je přitom o poznání komplikovanější. Úvahy o tom, zda stát mohl ve sporu s Diag Human uspět, pokud by se řešil soudní cestou, jsou dnes i proto již bezpředmětné. Riziko ovlivňování rozhodců některou ze stran ve sporu je stejné jako v případě soudců.

V loňském roce však zesílily obavy o to, zda zájmy státu jsou hájeny v maximální možné míře. Revizní rozhodčí řízení rozhodlo v prosinci 2002 o tom, že stát je povinen vyplatit firmě Diag Human téměř 327 miliónů korun jako zálohu na celkové odškodnění. Zároveň vyzvalo obě strany k tomu, aby se do tří měsíců dohodly na osobách znalců, kteří by měli stanovit konečnou výši škody.

Zákon o rozhodčím řízení říká, že pokud se vyskytnou zcela nové okolnosti, pro něž lze žalovat o obnovu řízení v občanském soudním řízení, je právě v rozhodčím řízení možné podat do tří měsíců žalobu na zrušení nálezu soudem. Zjednodušeně řečeno mohl stát v této tříměsíční lhůtě podat žalobu na zrušení arbitrážního nálezu. Ministerstvo zdravotnictví, které stát ve sporu zastupuje, však tuto lhůtu promarnilo a obnova rozhodčího řízení je proto vyloučena.

Několikrát se už také stalo, že žaloba podaná ministryní Součkovou byla rychle soudem smetena ze stolu jen proto, že neobsahovala základní právní náležitosti, nebo že najatý advokát ani nedokázal uspokojivě vysvětlit, v čem tkívá naléhavý právní zájem státu.

(svj)

Aféra v Německu

V Německu se v roce 1998 po parlamentních volbách a pádu vlády CDU/CSU zjistilo, že Diag

Human měla ve Švýcarsku na výplatní pásce dva vysoké činitele bavorského Červeného kříže, kteří jí pomáhali obstarávat zakázky na dodávky lékařských výrobků pro Červený kříž. Oba byli odsouzeni k peněžitým trestům a odnětí svobody. Šťáva byl obviněn z napomáhání k trestnému činu. K výsledkům v Německu se brzy přestal dostavovat, a proto byl na něj německým soudem vydán zatykač. Ten však platí pouze v Německu a mimo jeho území nemůže být v této kauze ani stíhán, ani vydán k německému soudu. Šťáva věří, že svou kauzu v Německu časem nějak urovná.

V Česku ji samozřejmě urovná také. Zaplatíme mu 10 miliard! P.V.S.

